

ПЕТРІВСЬКА ОКСАНА

ГЕТЬМАН ПЕТРО ДОРОШЕНКО

(1627-1698)

Видатний український історик Володимир Антонович, якимось сказав, що якби політики уважно вивчали історію, то робили б удвічі менше помилок. Тож, можливо, і нині деяким гарячим головам не завадило б нагадати про славного сина України Петра Дорошенка, якого народ назвав самотнім сонцем Руїни. Про його титанічні зусилля для об'єднання рідної землі та прагнення зробити її назавжди вільною.

Послідовний оборонець української незалежності, прихильник соборності держави, гетьман Петро Дорошенко народився 1627 року в козацькій столиці, славному Чигирині. Отримав добру освіту, вільно володів латинською та польською мовами, чудово знав історію, був блискучим оратором і дипломатом. Усе це посприяло тому, що він став одним із близьких соратників Богдана Хмельницького, який 1657 року призначив його прилуцьким полковником. Після смерті гетьмана Дорошенко без вагань прийняв сторону Івана Виговського, який виступав за створення незалежної України, і залишався серед вірної йому старшини до самого кінця.

На початку 1666 року Дорошенка на раді в рідному Чигирині обрали гетьманом Правобережної України. Ця дата стала відліком "десятиліття шаленої, виснажливої і, зрештою, безнадійної боротьби за єдність України".

Своїми універсалами новий гетьман закликав лівобережних козаків переходити на його бік, виступити проти "московського холопа" гетьмана Лівобережжя Івана Брюховецького. Вів активну зовнішню політику. Та на заваді його планам, спрямованим на возз'єднання України, стала трагічна подія в історії українського народу: 30 січня 1667 року Росія й Польща таємно, за спиною українців, підписали Андрусівське перемир'я. Відбувся поділ України між цими державами. Дорошенка змусили визнати владу польського короля, але гетьман і далі плекав широкі національні плани.

Петро Дорошенко активно шукав союзників, розуміючи, що для подальшої боротьби з Польщею на спустошеному, безлюдному Правобережжі власних сил замало. Він шукав заступництва в турецького султана на тих умовах, на яких підкорилася йому Молдавія й Валахія. Підписану на початку 1669 року угоду підтримала козацька рада на річці Росаві біля Корсуня. І гетьманові від імені султана вручили булаву, бунчук, стяг, а також грамоти, в яких йшлося про те, що Порта бере козаків під свій захист. Із допомогою нових союзників Дорошенко домігся, що внаслідок Бучацького договору Польща втратила своїх володіння на Поділлі. Землі козацької України теж виходили з-під польської влади і ставали самотійною державою під протекторатом султана.

Політичним кредо Петра Дорошенка був заклик до об'єднання всіх українських земель. Саме "цілісність Отчизни" стала його головною метою. Її кордони він визначав Перемишлем та Ярославом, бо саме туди сягала колись "держава або князівство руське, і ці кордони повинна теж досягнути козацька держава".

Досвідчений політик і дипломат, він не довіряв ані Москві, ані Польщі. Тож

українську державу намагався закласти на підвалинах згоди та єдності самих українців. "Хоч Божою волею український нарід обох сторін Дніпра роздвоєний і видаємося собі ворогами, одначе ніхто чужий не є нам так прихильний, як ми самі собі є приятелями".

Навчений гірким досвідом попередників Дорошенко, як ніякий інший гетьман, зважав на народну думку. І хоча бачив усю політичну безвартісність "чорної ради", скликав її дуже часто. Щоб не впливати на ухвалення рішення, під час голосування завжди виходив із нарад.

Тому народ вірив своєму гетьманові та любив його. Львівський владика Шумлянський, який був гостем у Чигирині, писав: "Дорошенко дуже скріпився, панує вповні абсолютно і має найвищу любов серед народу, - злого про нього не чував я слова".

Після проголошення гетьманом усієї України Дорошенко, здавалося, отримав реальний шанс для втілення своїх державницьких планів. Та через непорозуміння, суперечки, надмірні амбіції, а то й відверто зрадницьку позицію старшини цього не сталося. Провоковані та підтримувані з одного боку Москвою, з іншого - Варшавою Суховій, Ханенко, Многогрішний, Самойлович перешкоджали намірам гетьмана, навіть нестримний запорізький отаман і, без сумніву, великий патріот рідної землі Іван Сірко не раз ставав причиною невдач і поразок Дорошенка. Бо за свободу України гетьман Петро Дорошенко, за висловом Юрія Логвина, "змагався з московським царем, з польською короною і, чи не найбільше, із самосійними амбіційними заздрісниками з-поміж козацької старшини".

Почалася страшна сторінка нашої історії, названа "Руїною". Безупинні міжусобні війни та військові дії сусідніх держав спустошували міста та села, знищували населення. За три-чотири роки багаті й людні колись міста Ладижин, Умань, Брацлав, Черкаси, Корсунь, Канів та інші стали пустою.

Трагедія рідної землі зламала Дорошенка. Для полегшення її страждань він бачив єдиний вихід - зректися влади. Та булаву, яка була для нього одним із символів української державності, не захотів віддавати в руки людей, котрі відверто виконували волю чужих держав, а лише народові, який його обрав. А тому сконтактував із кошовим Сірком, скликав наприкінці 1675 року в Чигирині козацьку раду й на ній поклав відзнаки гетьманської влади перед запорозьким товариством як моральною силою народу.

"...ще з молодих літ не звик я ніякого зла нікому з синів моєї Отчизни бажати; коли божою волею був я примушений взяти цей печальний уряд і держав його близько десять літ, не в чім іншим був мій умисл, а тільки в тому, щоби помножити вольности запоріжського війська і заховати безпеченство і цілість Отчизни..."

Петро Дорошенко, гетьман

Історики не дарма називають Петра Дорошенка предтечею Мазепи. Державницькі соборні ідеї посіяні ним серед українського народу дали добрі сходи. Хоча чвари та розбрат серед старшини, й стали на заваді втіленню у життя планів гетьмана. Не повторюймо помилок чотирьохсотлітньої давності, єднаймося, українці.